

2015-11-30

Socialdepartementet,
Regeringskansliet
103 33 STOCKHOLM
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Ärende: SOU 2015:71. Konkreta förslag till en total omstöpning av LVU

Ärade Minister,

Undertecknade, advokat Tryggve Emstedt, jur. kand., med. lic, Siv Westerberg, jur. kand., Jenny Beltrán, jur. kand., Madeleine Johansson, jur. kand., Rigmor Persson, jur. kand., Elisabeth Scheffer, och jur. kand., Ruby Harrold-Claesson, skriver till Er i egenskap av praktiserande jurister och styrelsemedlemmar och medverkande i Nordiska Kommittén för Mänskliga Rättigheter - NKMR - För skydd av familjers rättigheter i de nordiska länderna. NKMR var en av remissinstanserna i den tidigare regeringens satsning: En ny handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006-2009.

Vi konstaterar att regeringens särskilda utredare, Håkan Ceder, har lämnat sitt förslag till ny lagstiftning i Lag om vård av unga, LVU, SOU 2015:71.

Inledningsvis vill vi framhålla att lagförslaget går i motsatt riktning mot:

- 1 - de resolutioner och riktlinjer som har utarbetats i Europarådets parlamentariska församling (PACE). I sin plenarsession i Strasbourg den 22 april 2015 uttryckte PACE oro över kränkningar av barns rättigheter i vissa länder, då socialtjänsten tvångsomhändertar barn och placerar dem i fosterhem på ett alltför obetänksamt sätt. Resolutionen har sin förlaga i [betänkandet](#)¹ som författades av Rysslands delegat, Olga Borzova och antogs av PACE kommitté för sociala frågor, hälsa och hållbar utveckling, den 26 januari 2015.
- 2 - Europaparlamentets Roundtable, 2 juni 2015 och PETI fact-finding visit to London,

¹ - Betänkandet, i sin tur, har sin upprinnelse i den [internationella konferensen i Prag](#) som ägde rum den 3 oktober 2014. Pragkonferensen sammankallades av Slovakiens agent i Europadomstolen, Marica Pirošiková, och den byggde dels på hennes egna erfarenheter i fallet med the [Boor brothers](#), klagomålen som [32 nordiska](#) jurister och andra professionella samt [Rysslands barnombudsman](#), Pavel Astakhov, har väckt i Europarådet sedan 2012.

Nov 5-6, 2015²

3 - Europadomstolens i tvångsomhändertagandemål alltsedan Olsson v. Sweden, 1988 till och med N.P. v. The Republic Of Moldova³.

4 - The European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), Europarådets och Europadomstolens Handbook on European law relating to rights of the child.⁴

Utifrån våra samlade professionella erfarenheter bl. a av vinnande domar i Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna, medverkan i åtskilliga internationella familjerättskonferenser runtom i Europa och i världen, är vi övertygade om att det nyligen presenterade förslaget till ny LVU kommer att leda till nya allvarliga missförhållanden av samma slag som konstaterades i vanvårdsutredningen. Situationen för de barn som nu tvångsvårdas i fosterhem har inte förbättrats sedan vanvårdsutredningen, utan tvångsomhändertagna och fosterhemsplacerade barn vanvårdas fortfarande. De blir utsatta för såväl fysisk som psykisk misshandel och sexuella övergrepp av fosterföräldrarna eller andra i deras omgivning. Det nya lagförslaget kommer inte att ändra angivna missförhållanden.

Vi noterar att förslaget till **SOU 2015:71** innehåller en förändring på en mycket viktig punkt, som NKMR framförde år 2012 i vår skrivelse till dåvarande socialminister Maria Larsson: att offentligt biträde ska förordnas i mål om begränsningar av umgänge.⁵

Positivt:

- 1 - att domarna skall få mer utbildning
- 2 - Att rollen för barnets biträde stärks och det står i klartext vad biträdet skall göra.

Negativt:

- 1 - 2 § LVU är lika oklar som tidigare.
- 2 - Att 16 - 18 åringar ska kunna ansöka om att bli placerade i fosterhem. Avser ni att sänka myndighetsåldern till 16 år?

På grund av vad vi anför ovan, finner vi att en total omarbetning av förslaget är nödvändig innan en ny lag om tvångsvård av barn kan presenteras för riksdagen för antagande.

Angående SOU 2015:71

"Den nya lagen ska innehålla tydliga bestämmelser om kvalitetskrav i vården och om barns grundläggande rättigheter i samband med tvångsvård.

Tvångsvården ska vara trygg och säker, ändamålsenlig och präglas av kontinuitet. Den ska ges med omtanke, bygga på respekt och helhetssyn. Ett barn som vårdas utanför det egna hemmet ska ha rätt till samhörighet med anhöriga och närstående, exempelvis syskon, och kontakt med hemmiljön. Han eller hon ska ges möjlighet till en fritid som är anpassad efter ålder och intresse.

² - [Roundtable, Europaparlamentet 2 juni 2015](#), och [Europaparlamentet \(PETI\)- Sammanfattningar, information och rekommendationer – NKMR](#)

³ - CASE OF OLSSON v. SWEDEN (1988), <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57548>; N.P. v. The Republic Of Moldova, judgment of 6 October 2015, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157531>

⁴ - Handbook, <http://links.fra.europa.eu/1/9d1445b9d0e146c7a5e76d0104094942/BF094C6B/112015>

⁵ - [NKMR:s skrivelse till barn och äldre ministern gällande en total översyn av LVU](#)

- Det är hög tid att tvångsvården för barn och unga reformeras, säger Håkan Ceder, särskild utredare. Lagen ska vara det yttersta skyddsnätet för barn i mycket utsatta situationer. Beslut om tvångsvård är bland det mest ingripande som kan ske i en familj, så kraven på rättssäkerhet måste vara höga."

"SÄKER TVÅNGSVÅRD"

Det är känt att barn som tvångsomhändertas från sina familjer och placeras i fosterhem blir ofta tagna från sina fullt kompetenta, kärleksfulla familjer och tvingas bo hos vilt främmande personer, där de blir utsatta för allsköns övergrepp.

Fall I

Barnen till en polsk familj i Upplands Väsby blev tvångsomhändertagna och placerade i jourhem hos pedofilen, Stig Agermo, där de blev våldtagna.

I dom i **mål nr B 4684-12**, meddelade 2012-11-27, dömde Attunda tingsrätt mannen i jourhemmet, Stig Agermo, till åtta (8) års fängelse och sammanlagt 375 000 kr i skadestånd till barnen som han hade våldtagit. Domen fastställdes i Svea hovrätt och HD⁶.

Attunda tingsrätt dömde de polska föräldrarna för misshandel på påståendena av socialtjänsten och åklagarens utredning - trots att ett av barnen i polisförhör uppgav att "någon" hade sagt åt dem att säga att föräldrarna slog dem med bälte. Föräldrarna friades av Svea hovrätt.⁷

De polska barnen som blev skadade i jourhemmet har inte blivit återförenade med sina föräldrar, pedofilen blev dömd, men varken socialsekreteraren eller socialnämnden i Upplands Väsby, som är direkt ansvariga för det som barnen blev utsatta för, har blivit åtalade för sin del i dramat.

Har barnen haft ett "säkert" omhändertagande och en "saker" vård?
Är socialtjänstens personal och nämndledamöter immuna mot åtal?⁸

Fall II

I juni 2012 samma tvångsomhändertog socialsekreterare i Upplands Väsby en sexårig afrikansk flicka som hade flyttat till Sverige knappt fem månader tidigare - på grund av påstådd misshandel. Också i det här fallet hade ett påstått att barnet hade blivit slaget med ett bälte. Inom loppet av elva månader blev flickan placerad i fyra på varandra följande jour- och fosterhem. Innan hon hade fyllt åtta år hade hon hotat - och försökt - att begå självmord vid flera tillfällen. Föräldrarna belades med besöks- och umgängesförbud utan att något överklagbart beslut hade meddelats.

Inget åtal väcktes mot fadern, men modern som erkände att hon hade daskat flickan lätt en morgon när hon inte ville gå till skolan på grund av mobbning, och ord och förmaningar

⁶ - Pedofilfallet - De polska barnen i Upplands Väsby, Attunda tingsrätt **mål nr B 4684-12**, Svea HR, **mål nr B 11332-12** och HD, **mål nr 1166-13**

⁷ - Svea hovrätt **mål nr B 7459-13** meddelad 2013-11-12

⁸ - Undantagslagen 1974:573, som gjorde tjänstemän och politiker immuna från åtal förefaller leva än idag. I fallet Golder v The UK, Europadomstolen (para. 65) framhöll att det skulle vara oförenligt med rättsstatliga principer, om en stat skulle "ge stora grupper eller kategorier av personer immunitet från civilrättsligt ansvar."

inte rackte till för att få flickan att uppfylla sin skolplikt.

Attunda tingsrätt dömde modern för misshandel trots att polisförhöret med flickan hölls på svenska och flickan sa flera gånger jag förstår inte osv. Modern friades av Svea hovrätt.

Av de **1411 dagarna** som flickan har bott i Sverige, har hon tvingats bo hos främmande personer i **1268 dagar** och hon har inte fått träffa sina föräldrar eller andra släktingar i **1232 dagar**.

I fallet *Margareta och Roger Andersson v. Sweden*⁹, dömde Europadomstolen Sverige för brott mot Artikel 8 EKMR på grund av att myndigheterna hade förvägrat Margareta och hennes son kontakt med varandra i två månaders tid.

Har den lilla afrikanska flickan haft ett "säkert" omhändertagande och en "saker" vård? Är socialtjänstens personal och nämndledamöter immuna mot åtal?

Fall III

Den 28 april 2015 dog Donia Hassan, 14 år, vanvårdad till döds i fosterhemmet i Simrishamn, där socialarbetarna i Simrishamns kommun hade placerat henne genom vårdföretaget Attendo - långt från hennes nära och kära. Donia Hassan hade fått mononucleos, eller kyss-sjuka, men det dröjde mer än tio dagar innan fostermodern tog flickan till läkarbesök på vårdcentralen. Läkaren ställde den helt korrekta diagnosen körtelfeber och ordinerade vila och skrev ut smärtstillande tabletter mot smärtorna i halsen. Under de närmaste veckorna efter insjuknandet försämrades hennes tillstånd fortlöpande. Fostermodern tog inte flickan till ett nytt näkar besök och Donia Hassan avled - förmodligen till följd av sjukdomen.

Socialstyrelsen fick i maj 2012 via massmedia kännedom om Donia Hassans dödoch tog initiativ till en granskning av ärendet, som resulterade i ett tillsynsbeslut i februari 2013. I beslutet riktades viss kritik mot socialnämndens handläggning. Kritiken handlade om bl.a. bristande utredning av fosterhemmet, bristfällig uppföljning av vården samt avsaknad av genomförandeplan.

Omedelbart efter Donias död beslutade polismyndigheterna att ingen förundersökning skulle inledas. Donia Hassans mor, Annina Karlsson, har kämpat snart fyra långa år för att hennes dotters död ska utredas och att de skyldiga ska bestraffas.

Men, åklagarna vill inte utreda omständigheterna kring Donia Hassans död.

Har Donia Hassan haft ett "säkert" omhändertagande och en "saker" vård? Är socialtjänstens personal och nämndledamöter och deras uppdragstagare immuna mot åtal?

⁹ - *Margareta och Roger Andersson v. Sweden*, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57748>

PRÄGLAS AV KONTINUITET

Den senaste domen som har meddelats av Europadomstolen i ett mål gällande tvångsomhändertagande av barn är N.P. v. The Republic Of Moldova¹⁰.

Citat ur domen:

70. In any event, **taking a child into care should normally be regarded as a temporary measure, to be discontinued as soon as circumstances permit**. It cannot,

therefore, be justified without prior consideration of the possible alternatives (see K. and T. v. Finland, cited above, § 166; and Kutzner v. Germany, no. 46544/99, § 67, ECHR 2002-I) and should be viewed in the context of the State's positive obligation to make serious and sustained efforts to facilitate the reuniting of children with their natural parents and until then to enable regular contact between them (see, mutatis mutandis, Kutzner, cited above, §§ 76-77; K. and T. v. Finland, cited above, § 179, and Saviny, cited above, 52). "

Europadomstolen dömde Moldova för kränkning av Artikel 8 beträffande bortagande av föräldrarrätten och umgängesbegränsning.

Överfört på Fall II ovan torde Europadomstolens uttalande: "In any event, **taking a child into care should normally be regarded as a temporary measure, to be discontinued as soon as circumstances permit**" innebära att den lilla afrikanska flickan torde ha återförenats med sina föräldrar när hennes mor blev frikänd i brottmålet.

Men, den bristande kompetensen hos socialtjänstens personal gör att de inte är alltför välbekanta med prejudikat från Europadomstolen.

RÄTT TILL SAMHÖRIGHET MED ANHÖRIGA OCH NÄRSTÅENDE

Kretsen av närstående som socialtjänsten skall tillse att de tvångsomhändertagna barnen får rätt att träffa är tolkas för snävt. Det inträffar alldeles för ofta att socialtjänstemännen förvägrar föräldrar som inte är vårdnadshavare och / eller far- eller morföräldrar från att träffa sina tvångsomhändertagna och fosterhems- eller institutionsplacerade.

Såväl personalen som politikerna är okunniga rätten för anhöriga att träffa sina tvångsomhändertagna släktingbarn, så vi vill hänvisa till en handbok som torde finnas på socialkontoren, nämligen **Nya sociallagarna- med kommentarer, lagar och förordningar som de lyder den 1 januari 2010** (Nordsteds juridik, s 372 sista stycket).

Citat:

"Besök av t.ex mormor eller ett syskon kan inte inskränkas med stöd av lagen. I lagen (1996:981) om besöksinskränkningar vid viss tvångsvård ges bestämmelser om besök till dem som är intagna på vårdinstitutioner och sjukvårdsinrättningar."

Angivet stycke är en direkt återgivning av förtydligandena till 14 § LVU, i Proposition 1995/96:196, Besöksinskränkningar vid viss tvångsvård, m.m.

¹⁰ - Ovan not 3. N.P. v. The Republic Of Moldova, judgment of 6 October 2015, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157531>

Citat:

"14 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga ger socialnämnden endast möjlighet att besluta om barnets umgänge med föräldrar eller andra som har **vårdnaden** om barnet. Besök av t.ex. en mormor eller ett syskon kan inte inskränkas med stöd av lagen."

Förtydligandena föranleddes av att Europakommissionen för de mänskliga rättigheterna, hade i en rapport den 14 april 1994, uttalat som sin mening att Sverige i ett LVU-mål hade kränkt Artiklarna 6 och 8 i den Europeiska Konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Europarådets ministerkommitté har därefter fastställt att kränkning av Konventionen hade skett på det sätt som framgår av kommissionens rapport. Därefter har förslag i lagrådsremissen, avsedda att anpassa svensk lagstiftning framlagts, syftande till att Sverige i framtiden skall uppfylla bestämmelserna i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna i dessa avseenden.

FN:s Barnkonvention och förarbetena till LVU: "Barnets bästa"

Artiklarna 3, 9, 12, 16 och 32, i FN:s Barnkonvention ålägger konventionsstaterna att tillvarata barns bästa; att inte barn skiljs från sina föräldrar mot deras vilja; att tillförsäkra barns rätt att bilda egna åsikter och rätten att fritt uttrycka dem; att skydda barns rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv och att inte utsätta barn för ekonomisk exploatering.

Det är vetenskapligt konstaterat av barn som tvångsomhändertags från sina föräldrar och placeras i fosterhem blir traumatiserade och skadade i sin hälsa och utveckling.¹¹

Vi finner det därför svårförståeligt att denna verksamhet, som enligt föresatser i FN:s Barnkonvention vars begrepp är intagna i svensk lag och förarbeten - att vara till "barns bästa" och till "skydd för barn som far illa" - grundas på undermåliga utredningar gjorda av inkompetenta sociala tjänstemän och beställda intyg från barnpsykiatri¹² och som faktiskt har förorsakat att tiotusentals barn har blivit placerade i rentav korruperade fosterhem till mycket lidande och även deras eller deras föräldrars förtidiga död, får fortgå. Vi anser att regeringen och riksdagen måste se till att stoppa hela denna verksamhet.

Vi jurister i NKMR, som arbetar med att biträda föräldrar som har fått sitt och sina barns liv ödelagda genom LVU, far praktiskt taget dagligen i vår verksamhet - både professionellt och vårt ideella arbete i NKMR - personliga bekräftelser på de grova

¹¹ Kvilhaug, Sverre: **Atskillelse barn og foreldre**. Hva internasjonal forskning sier om sammenheng mellom atskillelse i barndommen og senere fysiske og psykiske lidelser. Kvilhaug, Sverre: **Tidlig atskillelse fra mor og langtidsutvikling av sykdommer**. Tidsskrift for Den Norske Lægeforening, 2007;127:461
Kvilhaug, Sverre, **Atskillelse barn og foreldre**, 2005, <http://nkmr.org/sv/bocker-avhandlingar-uppsatser/174-import/420-atskillelse-barn-og-foreldre-det-fortidde-traume;>
Barnevernets livsløgn, 2003,
http://www.nkmr.org/sv/?option=com_content&id=487&catid=174&view=article;
Feil om barnevern, Bergens Tidende (BT), 31. oktober 1995; <http://www.r-b-v.net/forum/viewtopic.php?t=3573;>
Omsorgsovertakelse er ikke barnevern, January 1997, <http://nkmr.org/sv/artiklar/391-artikel-omsorgsovertakelse-er-ikke-barnevern>.

¹² - Edvardsson, Bo, Utredningsmetodik i ett omhändertagandemål, (2008), <http://nkmr.org/sv/artiklar/1960-utredningsmetodik-i-ett-omhandertagandemal>

missförhållandena i fosterhemmen. Berättelserna kommer dels från de föräldrar som, för de fall de lyckats få träffa sina barn i enrum eller barnet tillåts skriva brev till sina föräldrar, fått rapporter från barnet om vanvård och misshandel, och dels kommer dessa berättelser från de litet äldre fosterbarn som lyckats fly från ett dåligt fosterhem och kommit hem till sina föräldrar.

I en intervju Studio Ett i P1 den 17 november 2001 sa socialministern Lars Enqvist följande:

"Även om 20 procent av de barnen som placeras saknar föräldrar (...) så vet jag att många placeras trots att det faktiskt skulle kunna finnas ett alternativ att stanna hemma i fall man kunde **ge det stöd till familjen**, till mamma eller pappa och till barnen, som socialtjänstlagen tänker sig. Detta är så enkelt att man faktiskt måste slås för att kommunen satsar pengar på detta."

Det blev emellertid inget konkret resultat av socialminister Lars Enqvists uttalande.

Vi är väl medvetna om att det finns enstaka fall där det är nödvändigt med fosterhemsvård tvångsvis, men dessa fall utgör - enligt vår samlade erfarenhet - endast cirka 10 procent av LVU-fallen. I de övriga fallen rör det sig om föräldrar som råkat i tillfälliga svårigheter eller haft otur att bli osams med en socialsekreterare, t.ex. om rätten till ekonomiskt bistånd och där i själva verket dessa tillfälliga problem hade kunnat lösas med betydligt mindre ingripande åtgärder än ett katastrofalt, traumatiserande tvångsomhändertagande av barnet.

Det är emellertid vår erfarenhet att de sociala myndigheterna brukar "ge upp" och förordna om upphörande av LVU-vården om ett tonårigt barn upprepade gånger flyr från fosterhemmet hem till sina biologiska föräldrar.

Det är dock idag ostridigt att det under åren 1920-1980 rådde grava missförhållanden i många fosterhem efter det vi hört dessa numera vuxna offers berättelser. Vår uppfattning är att det är minst lika illa idag och på sätt och vis är värre därför att enormt höga fosterbarnsersättningar utbetalas. Pengarna lockar fullständigt fel personer att bli fosterföräldrar. När en regering tillåter vuxna människor att tjäna pengar på barn leder det nästan alltid till katastrof för barnen. I stället för att satsa pengar på fosterhemmen torde fokus för verksamheten skiftas till **Familjen** jfr ovan, Lars Enqvists uttalande.

Fosterbarnsersättningarna

Fosterhemsverksamheten är en bransch i stark frammarsch. Många mindre lämpliga personer dras till branschen pga de höga arvoden. Barnens bästa är inte deras första eller största intresse.

Eftersom socialmyndigheten försöker sekretessbelägga storleken på de ersättningar som betalas till fosterföräldrar har allmänheten inte en uppfattning om hur höga dessa ersättningar i själva verket är. När man tillfrågar en socialvårdstjänsteman svarar han eller hon med att ange det lägsta beloppet som en kommun betalar till ett fosterhem. Det är dock obestridligt att fosterföräldrarna, i väldigt många fall som vi känner till, lyckas att få upp ersättningen till det mångdubbla, genom att påstå att barnet har sina speciella svårigheter eller handikapp.

Socialnämnderna vägrar nästan genomgående att utlämna fosterhemsutredningar och fosterhemsavtal, som ju torde vara information av sådant slag som utan vidare omsvep lämnas till föräldrarnas ombud. Vid överklagande av dessa beslut meddelar kammarrätten ofta att fosterhemsutredningen, i censurerat skick, får lämnas ut, men ej fosterhemsavtalet, med påstående om att "(U)ppgifter om familjehems personliga förhållanden och ersättningar omfattas av socialtjänstsekretess." Kammarrätten i Göteborg har dock i en epokgörande dom avkunnad den 19 september 2001 i **Mål nr 4525-2001** (klagande AG) beslutat att uppgift om vilken ersättning fosterföräldrar erhåller kan lämnas ut. Kammarrätten har i det målet grundat sitt ställningstagande på att ingen enskild kan lida men av att uppgiften lämnas ut.

Regeringsrätten numera Högsta förvaltningsdomstolen däremot, har aldrig meddelat prövningstillstånd i dessa ärenden.

Att fosterhemsersättningarna har varit oskäligt höga vittnar fil. dr Anita Ankarcrona i sin artikel, **Många barn i motbudande geschäft**. I angiven artikel skriver Anita Ankarcrona: "Omhändertagandet av ett svårskött barn med missbruk, eller handikapp som autism eller epilepsi kan ersättas med upp till 1500 kr om dagen. - Rätt läst! Om dagen!"¹³ Smålands-Tidningen publicerade en artikelserie, med början den 22 februari 2002, om Solhem i Sävsjö som var vårdgivare för en 19-åring som hade påträffat i en lägenhet hos missbrukare i Vetlanda - en omsorg som dittills hade kostat över fem miljoner. Enligt uppgifter i angiven artikel betalade Nybro kommun paret Qvist i Sävsjö 10 000 kr/dygn för vården av den påstådda förståndshandikappade ynglingen.¹⁴ Svårigheten att rekrytera familjer har nu öppnat dörren för en ny verksamhet. Privata företag rekryterar fosterfamiljer och förmedlar sedan platserna till kommunerna mot en högre ersättning. Som exempel anförs fd riksdagsman socialdemokraten Jan Emanuel Johanssons verksamhet¹⁵ och de "konsulentstödda familjehem" i gruppen Attendo Individ och Familj och andra börsnoterade bolag.

Artikel 6 Europakonvention - Rätt att välja sitt eget ombud

Ett stort problem i LVU processerna är att föräldrarna mycket ofta nekas rätten att välja de ombud som de har förtroende för. Artikel 6 i Europakonvention, som blev svensk lag genom inkorporeringen av angiven Konvention i svensk lag den 1 januari 1995, stadgar att envar har rätt att välja sitt eget ombud, vilket avser att garantera en opartisk rättegång, men likväl förvägrar förvaltningsrätten de rättssökande att få företrädas av det ombud som de själva har valt. I ett LVU-mål i förvaltningsrätten i Uppsala (november 2014) vägrade rådmannen att förordna både föräldrarnas ombud och barnets tidigare ställföreträdare som offentliga biträden, sedan en socialsekreterare hade skrivit att "nämnden" ansåg att de var olämpliga.

¹³ - Svenska Dagbladet, Brännpunkt - 1996-06-21, **Många barn i motbudande geschäft**. <http://nkmr.org/sv/artiklar/384-artikel-manga-omhandertagna-barn-i-motbudande-geschäft-av-anita-ankarcrona>

¹⁴ - Smålandstidningen - 2002-02-22, **Svårt för kommun reda ut ansvarsfrågan** <http://nkmr.org/sv/swedish-case/177-s%C3%A4vsj%C3%B6fallet-solhem/1750-solhem-svart-for-kommun-reda-ut-ansvarsfragan>

¹⁵ - Svenska Dagbladet Näringsliv - 2011-09-20 **"Ungdomsvård kassako för Jan Emanuel Johansson"**, http://www.svd.se/naringsliv/ungdomsvard-kassako-for-jan-emanuel-johansson_6483568.svd

I vilka rättssäkra domstolar tillåter man den ena parten att bestämma vilket ombud motparten får ha?

Ersättning till offentligt biträde

En lagändring som infördes i januari 2010 som skulle göra det lättare att få välja ett ombud från annan ort - dock med inskränkningen att domstolen inte behöver betala för de merkostnader som uppstår, som reskostnad och tidspillan. Tanken är att ombudet ska kräva klienten på ersättningen för resan och tidspillan om inte domstolen beviljar dessa poster. Det är dock inte möjligt för ett ombud i LVU mål att kräva ersättning från klienten, eftersom klienterna ytterst sällan har den ekonomiska möjligheten. Det kan leda till att klienten inte får det ombud som han eller hon önskar, då ombudet inte ska behöva betala / arbeta gratis för att utföra sitt uppdrag. I vissa fall har domstolarna sänkt ersättningen till och med för biljettkostnaden till själva huvudförhandlingen. Detta är orimligt då ett ombud, som företräder en klient med redan ytterst små resurser i jämförelse med myndigheterna, inte ska behöva betala ur egen ficka för att utföra sitt viktiga uppdrag.

Överlag är ersättningen till föräldrarnas offentliga biträden ett problem, då kostnadsräkningarna kapas rejält. Ersättningen till barnens offentliga biträden utbetalas enligt yrkande. I förvaltningsdomstolarna anser man att ersättningen till föräldraombud, i ett LVU mål enbart ska uppgå till 12 à 15 timmar. Det säger sig själv att olika mål kräver olika stor arbetsinsats. Faktum är att 12 à 15 timmar inte räcker särskilt långt. Detta leder till att antingen blir ärendena inte ordentligt genomarbetade, då de flesta jurister inte vill arbeta gratis, eller att juristen lägger ner åtskilliga timmar som man sedan inte får ersätta. Resultatet blir att inte många jurister vill arbeta med dessa mål och företräda föräldrar då man helt enkelt inte får betalt för sitt arbete. Det torde vara **orimligt att en process som handlar om barns framtid inte likställs med en brottmålsprocess**, där ersättningarna till de offentliga försvararna sällan ifrågasätts. Barnen i LVU processerna blir ofta i slutändan administrativt frihetsberövade oavsett om de hamnar i ett fosterhem eller på ett behandlingshem där de inte får se dagens ljus i mer än 30 minuter per dag. Det finns många vittnesmål om sådan behandling.

När förvaltningsdomstolarna sätter ned de offentliga biträdenas kostnadsräkningar argumenterar man utifrån viljan att begränsa statens kostnader. Men varje barn som döms till LVU och hamnar på ett behandlingshem, eller ett fosterhem där det utbetalas 170 000 kronor i månaden i fosterbarnsersättning medför avsevärt ökade kostnader för samhället. Det förefaller därför mindre välbetänkt att förvaltningsdomstolarna kapar kostnadsräkningen för föräldrarnas offentliga biträde och därigenom begränsar dennes möjlighet att försvara sitt barn från att bli tvångsomhändertaget och placerat i fosterhem eller behandlingshem - som en belastning för samhället, men en vinst för fosterhemmet.

Med tanke på de enorma resurser som myndigheterna har i jämförelse med den enskilda rättssökanden måste det anses som en stor brist på rättssäkerhet att denne inte får bättre möjlighet att ta tillvara sin och sina barns rätt.

Kända rättsfall

Fosterbarnsersättningarna är en central del av problemet liksom socialsekreterarnas ofta nyckfulla ärendehandläggning efter uppkomna motsättningar till föräldrarna. För att underbygga vår kritik lämnas nedan redogörelse för ett par aktuella fall som illustrerar hur förfarandena kan gå snett.

Nedan följer ett par exempel som vi har kännedom om i NKMR, med utgångspunkt i ärenden som någon av våra jurister har arbetat med.

Det rör sig om en högt utbildad kvinnlig rysk krigsjournalist som tillsammans med sina tvillingdöttrar nödgats fly från Ryssland då hon utsattes för förföljelse på grund av de kritiska artiklar hon skrivit om den ryska regeringen. Hennes döttrar var vid ankomsten till Sverige cirka 10 år gamla och de torde alltså ha dåliga erfarenheter av hur det går i Ryssland om man på något sätt protesterar mot en myndighetsperson. Detta har gjort att deras situation när de tvångsomhändertogs av socialtjänst och polis blivit extra svår då de naturligtvis är oerhört skrämde för att på något sätt protestera mot socialsekreterare och fosterföräldrar.

Dessa båda flickor var när de bodde med sin mor socialt välanpassade och hade mycket goda skolresultat, såväl i Ryssland som i den svenska skolan. De var konstnärligt begåvade och ägnade sin fritid åt balettdans, pianospelning och konstnärliga intressen av olika slag. Flickorna var mycket varmt fastade vid sin välbegåvade mor.

Vid polisingripande i skolan 2010 fördes flickorna efter ett LVU-omhändertagande bort. Sedan detta skedde blev de avskurna från all kontakt med sin mor, vilket ju helt strider mot Europakonventionen om mänskliga rättigheter och strider mot prejudikat i Europadomstolen där Sverige, Margareta och Roger Andersson v. Sverige, dömts för att ha hindrat umgänge mellan fosterbarn och de biologiska föräldrarna.

Dessa bägge tvillingflickor tvångsplacerades i ett så kallat konsulentstött fosterhem i Småland, vars adress hemlighölls för tvillingarnas mor. Handläggarna i ärendet var två unga manliga socialsekreterare. Den ena av dessa socialsekreterare har en privat verksamhet: han driver en bar i Stockholm.

Tvillingflickorna hade långt, mycket vackert hår som de, liksom många flickor i den åldern och i tonåren, var oerhört stolta över.

Flickorna tvingades i fosterhemmet att klippa av sitt långa vackra hår. De tvingades att utöva två mycket skadedrabbade sporter, nämligen ridning och studs matta. Bägge dessa sporter är ju förenade med mycket stora olycksfallsrisker och det rör sig ofta om olycksfall som leder till svår invaliditet och i vissa fall till döden.

Om nu en tonåring har ett oerhört starkt intresse för hästar och påyrkar att få ägna sig åt denna mycket skadedrabbade sport och föräldrarna inte har några invändningar kan man ju inte hindra en denne från att syssla med den naturligtvis med iakttagande av alla tänkbara försiktighetsåtgärder såsom hjälm m.m. Men det är fullständigt oacceptabelt att i ett fosterhem tvångsplacerade barn tvingas utöva dessa livsfarliga sporter. Tvillingflickorna har ju faktiskt (vi har kopia av patientjournalen) på eget initiativ sökt läkarvård för de skador de fått då de tvingats utöva dessa sporter.

Man frågar sig då vad detta fosterhem uppbar i ersättning för att ta hand om dessa 14-år gamla tvillingflickor. Fosterhemmet uppbar en ersättning på 2 850 kr per dygn och barn, belöpande till drygt 170 000 kronor i månaden för vård av dessa två flickor. Därtill kommer att fosterföräldrarna då och då reste utomlands och överlämnade tvångsvården av de här flickorna till sina egna vuxna barn.

När sådana här fantasisummor utbetalas så leder det ju till att fosterföräldrar på allt sätt försöker hålla barnen kvar i fosterhemmet och ett viktigt redskap för detta är att hindra barnens umgänge med sina biologiska föräldrar.

Ett annat fall vi har kännedom om är för många år sedan då penningvärdet dessutom var ett annat än idag då en fosterfamilj i Mellansverige hade sju fosterbarn, för vilka de fick 60 000 kronor per barn och månad. Fosterföräldrarna bodde inte ens i fosterhemmet utan bodde sex (6) mil därifrån och fosterbarnen sköttes av anställd personal.

I ett annat rättsfall som pågick i ca åtta (8) år beslutade socialnämnden att överflytta vårdnaden av fyra bröder på deras två fosterhem - i enlighet med lagens bud. De tre äldsta bröderna är placerade i en fosterfamilj som, att döma av uppgifterna i fosterhemsutredningen, inkomstförstärkning för deras familj, medan den fjärde är sedan åtta (8) veckors ålder placerad hos ett barnlöst par. Angivet fall är en illojal tillämpning av LVU som lagstiftaren avsåg skulle utgöra ett skydd för barn som far illa.

Inom NKMR har vi både i vår professionella verksamhet och i vår ideella dito kommit i kontakt med åtskilliga fall där socialvårdstjänstemän har försett sina vänner / bekanta / släktingar med barn, i strid med gällande lag och till skada för barn och deras familjer och i förlängningen, till skada för Sverige som rättssamhälle.

1998-02-17 avslöjade TV-programmet Striptease i TV 2, att Lars Lilled, chefen för familjehemsverksamheten på Hisingen i Göteborg hade ekonomiska intressen i företaget, Familjehemscenter AB, som sysslar med fosterhemsplaceringar av barn och att hans företag har vid ett antal tillfällen anlitas av Göteborgs kommun.

NKMR har vid ett par tillfällen skrivit viktiga remissyttranden. Vi uppdrog då åt vår aktiva medlem, jur.kand., med.lic. Siv Westerberg, att utarbeta dessa remissyttranden. Det rör sig dels om ett remissyttrande daterat 14 januari 2001 angående SOU 2000:77 "**Omhändertagen**"¹⁶ och dels om ett remissyttrande den 7 juni 2010 angående [SOU 2009:61 "Modernare adoptionsregler"](#). Vi hänvisar till dessa bägge remissyttranden från NKMR då de innehåller mycket viktiga informationer och synpunkter på de grava missförhållandena i dagens fosterhem.

NKMRs här ovan åberopade remissyttranden ger en bakgrundsteckning till följande förslag.

1. Möjligheten att genomföra vårdnadsöverflyttningar till fosterföräldrar beträffande tvångsomhändertagna barn eller barn som placerats enligt socialtjänstlagen bör helt tas bort ur svensk lag.
2. I lagen bör införas ett uttryckligt förbud mot tvångsadoptioner. Ett barn under 18 år skall aldrig få bortadopteras om inte de bägge biologiska föräldrarna lämnat sitt frivilliga medgivande.¹⁷

¹⁶ - NKMR:s remissyttrande ang. SOU 2000:77 - **Omhändertagen**
<http://nkmr.org/sv/component/content/article/174-import/1317-nkmr-remissyttrande-justitiedepartementet-omhandertagen>

¹⁷ - NKMRs remissyttrande den 7 juni 2010 angående SOU 2009:61 "**Modernare adoptionsregler**", sid 3 ff

3. Lagtexten beträffande var ett LVU-barn skall placeras bör ändras så att det står att barnet **skall** placeras hos nära släktingar, i första hand mor- och farföräldrar, såvida inte synnerligen starka skäl talar mot en sådan placering. Hög ålder hos mor- och farföräldrar får inte anses som ett skäl mot placering hos dessa. Vi vill påpeka att dagens män och kvinnor i 55-60-årsåldern är betydligt friskare och betydligt mer vitala än vad som var fallet för cirka 50 år sedan.
4. Ett LVU skall alltid påbörjas med omfattande stöd i hemmet.
5. Vid placering utanför hemmet skall barn med början omedelbart efter tvångsplaceringen ha ett umgänge med sina biologiska föräldrar varje vecka under minst åtta (8) sammanhängande timmar och en gång i månaden under minst sammanhängande 48 timmar. Umgänget skall ske i det biologiska föräldrahemmet utan fosterföräldrarnas närvaro. Tiden för umgänge skall vara i paritet med vad som barn till separerade föräldrar har. Det skall åligga socialmyndigheten att betala alla kostnader i form av exempelvis resor i samband med sådant umgänge.
6. Enligt gällande lag ska LVU-beslutet omprövas var 6:e månad. Såsom lagen tillämpas nu blir de biologiska föräldrarna inte ens underrättade om att sådan omprövning sker. De bereds inte tillfälle yttra sig och de får inte ens kännedom om huruvida omprövning skall ske eller vilket beslutet blev. Det bör införas en lagändring där det står att föräldrarna skall i god tid innan omprövningen underrättas och beredas tillfälle att yttra sig och därvid få rättshjälp genom offentligt biträde och givetvis ha möjlighet att överklaga beslutet. Föräldrarna skall alltid underrättas om beslutet.
7. Det är mycket vanligt förekommande att fosterföräldrar och socialsekreterare helt vägrar att rätta sig efter en förvaltningsrätts dom om umgänge. Det bör i lagen kriminaliseras när en fosterförälder eller en socialvårdstjänsteman inte verkställer av förvaltningsdomstol fastställt umgänge mellan fosterbarnet och de biologiska föräldrarna. Straffet för sådant saboterande från fosterföräldrar och socialvårdstjänstemäns sida skall alltid vara fängelse. Bötesstraff eller viten synes oss helt meningslösa eftersom socialnämnden med största sannolikhet skulle betala fosterföräldrarnas böter eller viten.
8. När det gäller umgängesrättsfrågor beträffande LVU-barn skall rättshjälpslagen ändras så att föräldrarna alltid får rättshjälp genom offentligt biträde. Nu är det så att föräldrarna antingen helt nekas rättshjälp när det gäller umgängesfrågorna eller endast får rättshjälp enligt rättshjälpslagen och därmed icke offentligt biträde som ju är helt kostnadsfritt för föräldrarna.
9. Idag saknas möjlighet till exekutiva åtgärder när fosterföräldrarna vägrar verkställa utdömt umgänge. Enligt lagen är det endast i av allmän domstol utdömt umgänge, exempelvis när det gäller skilsmässobarn, som det ges en möjlighet till exekutiva åtgärder i form av vite eller polishämtning. Lagen bör ändras så att även av förvaltningsdomstol utdömt umgänge skall ge möjlighet för föräldrarna att få exekutiva åtgärder och få domen verkställd.
10. Rättshjälpslagen bör ändras så att om föräldrarna i ett LVU-ärende önskar anlita egen sakkunnig i form av exempelvis barnläkare eller vuxenpsykiater (det är mycket vanligt att socialsekreterare utan medicinsk utbildning påstår att de biologiska föräldrarna är psykiskt sjuka trots att det rör sig om helt psykiskt friska föräldrar) och kostnaderna för detta skall betalas av rättshjälpen.
11. Rättshjälpslagen bör ändras så att om föräldrarna i ett LVU-ärende väljer ett ombud från annan del av landet att denne skall förordnas som offentligt biträde samt att kostnaderna för detta skall stanna på staten.
12. LVU-mål bör flyttas från förvaltningsdomstolarna till tingsrättssystemet.
13. I de fall det rör sig om att föräldrarna önskar få det tvångsomhändertagna barnet undersökt av en av föräldrarna utsedd barnläkare eller barnpsykiater eller psykolog skall fosterföräldrar och socialvårdstjänstemän ha skyldighet att ställa barnet till

förfogande för en sådan undersökning. Vi känner till fall där exempelvis ett litet barn genom fosterföräldrarnas vanvård gått ner flera kilo i vikt efter placeringen i fosterhemmet och där fosterföräldrar och socialvårdsmyndighet envist vägrade att låta modern få barnet undersökt av en av henne utsedd barnläkare.

NKMR önskar att Ministern skall ta initiativ till lagändringar då dessa mycket allvarliga frågor ligger inom Ministerns kompetensområde.

Vi vore tacksamma om Ni ville till undertecknad skriftligen bekräfta att Ni har emottagit vår skrivelse av idag och meddela NKMR vilka åtgärder denna skrivelse föranleder från Er sida.

Olofstorp dag som ovan

Med vänlig hälsning

Nordiska Kommittén för Mänskliga Rättigheter - NKMR - För skydd av familjers rättigheter i de nordiska länderna, www.nkmr.org

Ruby Harrold-Claesson, jur.kand, ordförande
Siv Westerberg, jur. kand., med. lic, grundare och medlem
Jenny Beltrán, jur. kand., v. ordf
Rigmor Persson, jur kand., kassör
Elisabeth Scheffer, jur kand., Sekreterare
Tryggve Emstedt, advokat, suppleant
Madeleine Johansson, jur kand., speciell resurs